39 Song of the Balta Pogrom (1882)

Misfortune, terror and fury
We've never been without—
Now as in each century—
And whither they come we know not.
Shout Jews, shout loud as you can,
So loud your shout reaches on high
And wakes up the Old Man.
His sleep is just a lie.
What's He trying to put over?
What are we, flies in the wind?
Is there nothing in our favor?
Enough! It's got to end.

All of us beaten hair and hide,
Our belongings tossed hither and thither,
Grooms taken from their brides,
Children from their mothers.
Shout, children, shout loud as you can,
So loud your shout reaches on high
And wakes up the Old Man.
His sleep is just a lie.
Listen, and You'll hear the babies
In their cradles cry again.
They plead with You that You might say:
Enough! It's got to end.

Everything in blithers and smithers,
Brides, canopies and clothes.
Not a single feather
Left in the bedding or pillows.
Fly you feathers, fly as you can,
'Til you reach the One on High.
Wake up the Old Man.
His sleep is just a lie.
All we own is smashed to bits,
The last cup crushed and bent.
It's time You Yourself took pity.
Enough! It's got to end.

Record it for all time to come,
The murder and the dread.
Torah scrolls were cut open,
Sacred parchments torn to shreds.
Fly you parchments, fly aloft,
'Til you reach the One on High.
You can wake old Moses up.
His sleep is just a lie.
We were unable to protect them,°
Who could have known what would descend?
Let Moses plead our case before Him.
Enough! It's got to end.

° I.e., the Torah scrolls.

ליד נומ׳ 3

I. אומגליק, שרעק און מוראס,
מיר ווייסן ניט פֿון וואַנען,
אויך היינט ווי אין אַלע דורות,
זיינען מיר אויסגעשטאַנען.

שרייט ייִדן שרייט אַרויף,
שרייט העכער אַהין דאָרט;
וועקט איר דעם אַלטן אויף —
וואָס שלאָפֿט ער כּלומרשט דאָרט?
וועמען וויל ער גאָר געווינען?
וואָס זיינען מיר — א פֿליג?
לאָז ער אונדז אַ זכות געפֿינען.
אוי, עס זאָל שוין זיין גענוג!

II. צעשלאָגן, צעהרגעט אַלעס,
צעוואָרפֿן יעדעס באַזונדער,
פֿון חתנים־כּלות,
פֿון מוטערס — קליינע קינדער.
שרייט, קינדער, שרייט אַרויף,
שרייט העכער אַהין דאָרט;
וועקט איר דעם טאַטן אויף —
וואָס שלאָפֿט ער כּלומרשט דאָרט?
פֿאַר דיר הערסטו וויינען, קלאָגן
קינדער פֿון דער וויג.
זיי בעטן דיך, דו זאָלסט זיי זאָגן:
אוי, עס זאָל שוין זיין גענוג!

III. אַלעס איז צעריסן:
כּלות, חופּות, קליידער,
פֿון בעטגעוואַנט און קישן
ניט געלאָזט קיין פֿעדער.
פֿליט, פֿעדער פֿליט אַרויף;
פֿליט העכער אַהין דאָרט;
וועקט איר דעם אַלטן אויף —
וואָס שלאָפֿט ער כּלומרשט דאָרט?
צעבראָכן איז אַלעס אויף ספּנות
ביזן לעצטן קרוג.
נו, האָב שוין דו אַליין רחמנות,
אוי, עס זאָל שוין זיין גענוג!

IV. פֿאַרשרייבט אויף לאַנגע דורות
די רציחות און די אימות:
צעריסן ספר־תּורות,
געשמוצט די ריינע שמות.
פֿליט, שמות, פֿליט אַרויף,
פֿליט העכער אַהין דאָרט;
וועקט איר משה רבנו אויף —
וואָס שלאָפֿט ער כּלומרשט דאָרט?
מיר האָבן זיי ניט געקענט פֿאַרהיטן,
ווער סאיז זיין אַזוי סלוג?

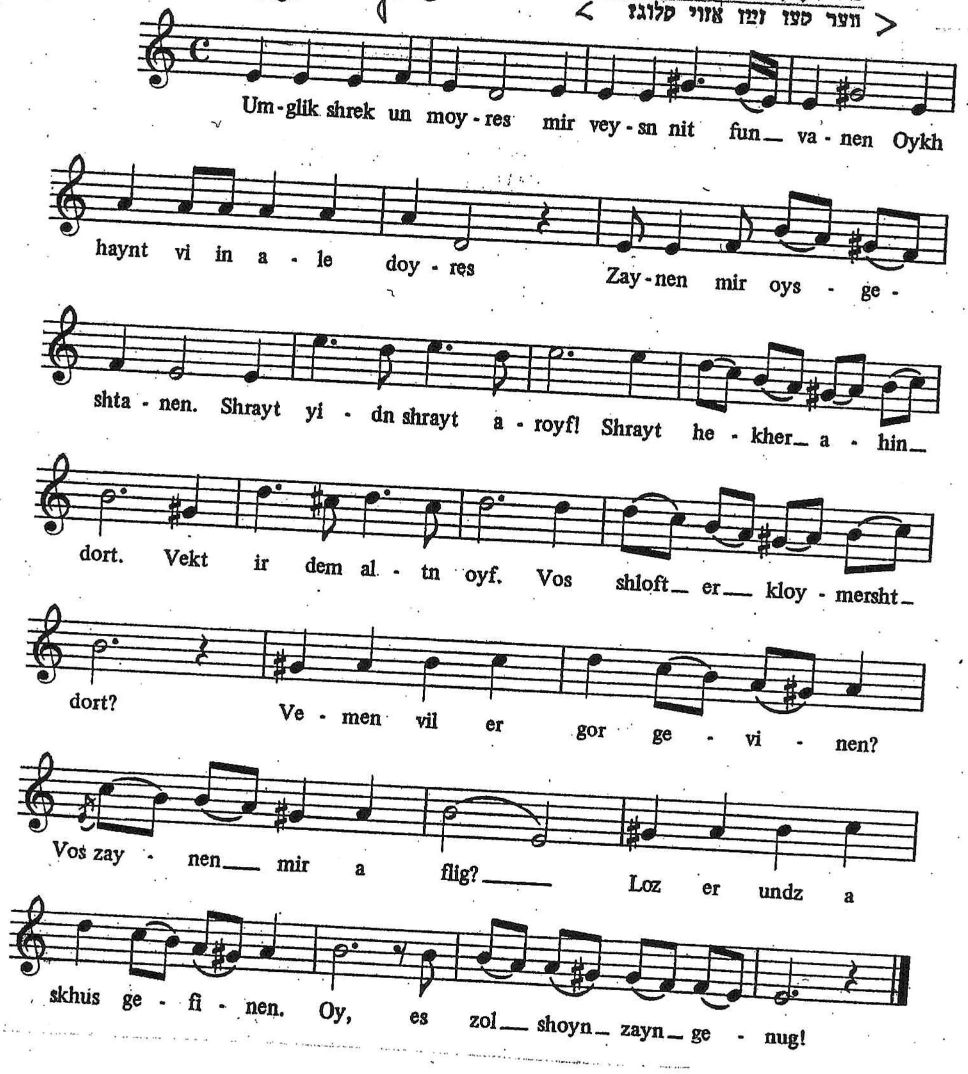

The Kishinev Pogrom

On the first day of Pesaḥ
Jews revelled and were joyous.
On the last day of Easter
Kishinev was in chaos.

Kishinev encircled like a barrel
girded by an iron hoop.
Fathers, mothers, and children
fell in a single group.

Oh, You God in heaven—
won't You look this way?
Listen to our shouting,
for the goys have had their holiday.

דעם ערשטן טאג פסח
האבן ייִדעלעך גאנץ פריילעך פארבראכט,
און דעם לעצטן טאג חגא
האט מען קעשענעוו חרובֿ געמאכט.

קעשענעוו ארומגערינגלט
אזוי ווי א באנדער די פאס,
טאטעס און מאמעס און קינדער
זיינען געפאלן אין גאס.

אוי, דו גאט אין הימל,
קוק שוין אראפ צו אונדז,
באטראכט נאר דעם רעש מיט דעם טומל,
ווי די גויים זענען זיך נוקם אין אונדז.

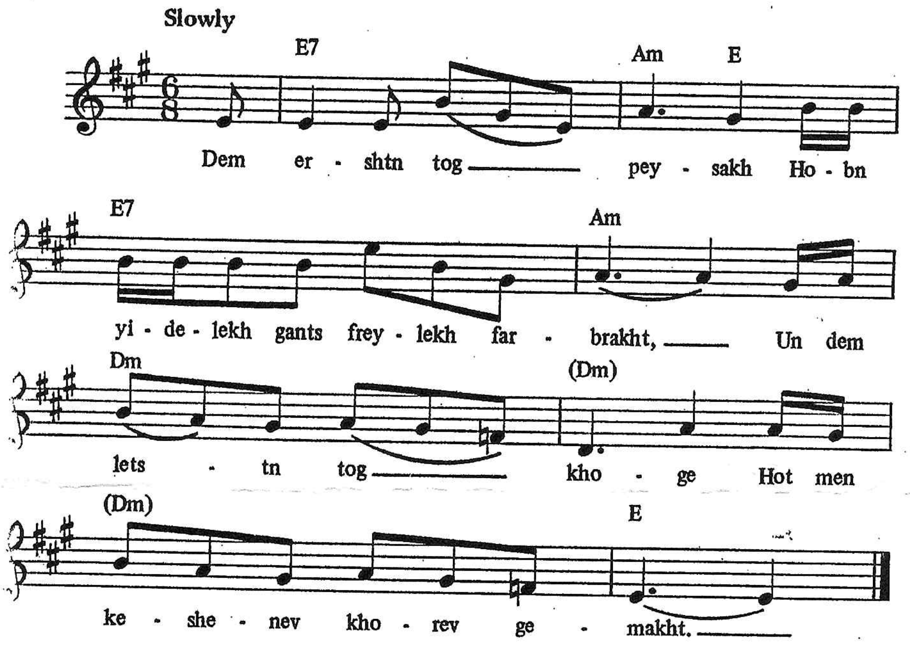

הער עס האט אין בלאט געלעזן?
הענגן דער בארימטער שטאט אדעס.
אך האט פארא'ן אומגליק ס'האט געטראפן,
אין איינע צוויי־דריי מעת לעת.

פלוצלינג האט מען אויסגעשריען:
אי שלאג דעם ייִדן הי חייט איר קאנט!
אזוי שטיינער אין די פענצטער האבן גענומען פליען,
א פאגראם האט זיך אויסגעריסן אין איין מאמענט.

מערדער זיינען אין די גאסן געפלויגן,
מיט די העק, מיט די מעסערס אין די הענט געגרייט.
אי וואו נאר א ייִדן געטראפן,
אוי, גלייך אים אויף אן ארט געטויט.

דארטן ליגט א כלה א שיינע,
זי ליגט אנגעטאן אין חופה־קלייד.
אוי לעבן איר שטייט א מערדער איינער,
און האלט דעם שארפן חלף אנגעגרייט.

דארטן ליגט א פרוי א שיינע,
זי ליגט פארווארפן אין די מיסט.
לעבן איר ליגט א קינד א קליינע,
און זויגט איר קאלטע, טויטע ברוסט.

Oh, Have You Read in the Papers

Oh, have you read in the papers
about the famous city of Odessa?
What a calamity befell it
in the course of two or three days.

Suddenly someone cried:
Hey, beat the Jews with all your might!
Through the windows bullets began to fly. variant
In a moment the pogrom was at its height.

Murderers flew through the streets
with axes and knives sharp and hot,
and whenever they found a Jew
they killed him on the spot.

There in her wedding gown
lies a beautiful bride.
Oh, near her stands a murderer,
his dagger poised to strike.

There lies a handsome woman,
she lies crumpled in the dust.
Near her lies a little babe
sucking her cold, dead breast.

Ruth Rubin. Jewish Life: The Old Country. Folkways Record No. FS 3801, Side II, Band 8

43 Have Pity!

SIMON FRUG

Appeal of the Pogrom Victims

האָט רחמנות!

— 1 —

שטראָמען בלוט און טײַכן טרערן
זידן, פליסן טיף און ברייט...
אונדזער אַלטער, גרויסער אומגליק
האָט זײַן האַנט אויף אונדז פאַרשפּרייט.

הערט איר דאָרט, ווי מוטערס קלאָגן
און פון קינדער דאָס געשריי?
טויטע ליגן אויף די גאַסן,
קראַנקע פאַלן נעבן זיי...

ברידער, שוועסטער, האָט רחמנות!
גרויס און שרעקלעך איז די נויט —
גיט די טויטע אויף תכריכים,
גיט די לעבעדיקע ברויט!

— 2 —

פון דער ווײַטן שווער צו פילן:
ווײַטע טרערן — פרעמד געוויין,
ווײַטער אומגליק — פרעמדער אומגליק,
פרעמדע בלוט... ניין, ברידער, ניין!

הערצער טויזנט — און איין ווייטיק,
טויזנט הײַזער — און איין טיר;
אַלע, אַלע — איין פאַרקלאָגטער,
קראַנקער יתום זײַנען מיר...

ברידער, שוועסטער, האָט רחמנות!
גרויס און שרעקלעך איז די נויט —
גיט די טויטע אויף תכריכים,
גיט די לעבעדיקע ברויט!

— 3 —

שטראָמען בלוט און טײַכן טרערן
זידן, פליסן אָן אַ שיעור...
אימת־מוות קוקט אין פענצטער
און דער הונגער קלאַפּט אין טיר...

שלאַף איז אונדזער האַנט צו שטרײַטן,
שטאַרק און שווער איז אונדזער שמאַרץ...
קום־זשע, דו, מיט טרייסט און ליבע,
גוטע, הייסע ייִדיש' האַרץ!

ברידער, שוועסטער, האָט רחמנות!
גרויס און שרעקלעך איז די נויט —
גיט די טויטע אויף תכריכים,
גיט די לעבעדיקע ברויט!...

1

Streams of blood and rivers of tears
Deep and wide they flow and roar. . . .
Our misfortune, great and timeless
Has laid its hand on us once more.

Do you hear the mothers moan
And their little children cry?
In the streets the dead are lying;
The sick are fallen down nearby.

(refrain)
Brothers, sisters, please have mercy! (addressee)
Great and awful is the need.
Bread is needed for the living,
Shrouds are needed for the dead.

2 They vs. Us

From afar it's hard to feel it:
Distant tears—a stranger's moan,
The tragedy is someone else's,
The blood of strangers—oh, brothers, no!

A thousand hearts—a single sorrow,
A thousand streets—a single house;
We are all a single victim,
Orphaned is each one of us.

Brothers, sisters. . . .

3 Powerlessness vs. Solace

Streams of blood and rivers of tears
Deep and wide they flow and roar. . . .
Deathly fear stares through the window
And hunger drum-beats at the door.

How weak our hand is to do battle,
How great and heavy is our woe—
Come and bring us love and comfort
Jewish hearts, we need you so!

Brothers, sisters. . . .

[First published on the front page of the St. Petersburg *Fraynd,* no. 82, April 1903]

POPULAR SONG

67 Fire!

MORDECAI GEBIRTIG

ס׳ברענט! ברידערלעך, ס׳ברענט!
אוי, אונדזער אָרעם שטעטל נעבעך ברענט!
בייזע ווינטן מיט ירגזון
רײַסן, ברעכן און צעבלאָזן
שטאַרקער נאָך די ווילדע פלאַמען,
אַלץ אַרום שוין ברענט.

צוזינג:
און איר שטייט און קוקט אַזוי זיך
מיט פֿאַרלייגטע הענט.
און איר שטייט און קוקט אַזוי זיך —
אונדזער שטעטל ברענט!

ס׳ברענט! ברידערלעך, ס׳ברענט!
אוי, אונדזער אָרעם שטעטל נעבעך ברענט!
ס׳האָבן שוין די פֿײַערצונגען
דאָס גאַנצע שטעטל אײַנגעשלונגען —
און די בייזע ווינטן הוזשען,
אונדזער שטעטל ברענט!

און איר שטייט און קוקט אַזוי זיך...

ס׳ברענט! ברידערלעך, ס׳ברענט!
אוי, עס קען חלילה קומען דער מאָמענט:
אונדזער שטאָט מיט אונדז צוזאַמען
זאָל אויף אַש אַוועק אין פֿלאַמען,
בלײַבן זאָל — ווי נאָך אַ שלאַכט,
נאָר פּוסטע, שוואַרצע ווענט!

און איר שטייט און קוקט אַזוי זיך...

ס׳ברענט! ברידערלעך, ס׳ברענט!
די הילף איז נאָר אין אײַך אַליין געווענדט.
אויב דאָס שטעטל איז אײַך טײַער,
נעמט די כּלים, לעשט דאָס פֿײַער,
לעשט מיט אײַער אייגן בלוט,
באַווײַזט, אַז איר דאָס קענט.

שטייט ניט, ברידער, אָט אַזוי זיך
מיט פֿאַרלייגטע הענט.
שטייט ניט, ברידער, לעשט דאָס פֿײַער —
אונדזער שטעטל ברענט!

Fire, brothers, fire!
Our poor town's on fire!
Raging, winds so full of anger

Shatter, scatter, tear asunder
Fanning the flames ever wilder
Everything's on fire!

While you stand there, looking on
With folded hand.
While you stand there, looking on
At the fire brand.

Fire, brothers, fire!
Our poor town's on fire!
The whole town's already devoured
By flaming tongues of force and power
And the wild wind howls and churns
As our shtetl burns.

While you stand there, looking on . . .

Fire, brothers, fire!
The dreaded moment may soon come
When the town with us included
Will be turned to flames and ashes
As after battle a city falls,
With empty, blackened walls.

While you stand there, looking on . . .

Fire, brothers, fire!
It all turns to you.
If you love your town,
Take pails, put out the fire,
Quench it with your own blood too.
Show what you can do!

Don't look and stand
With folded hand.
Brothers, don't stand round, put out the fire!
Our shtetl burns!

1936

טעקסט און מוזיק: מרדכי געבירטיג

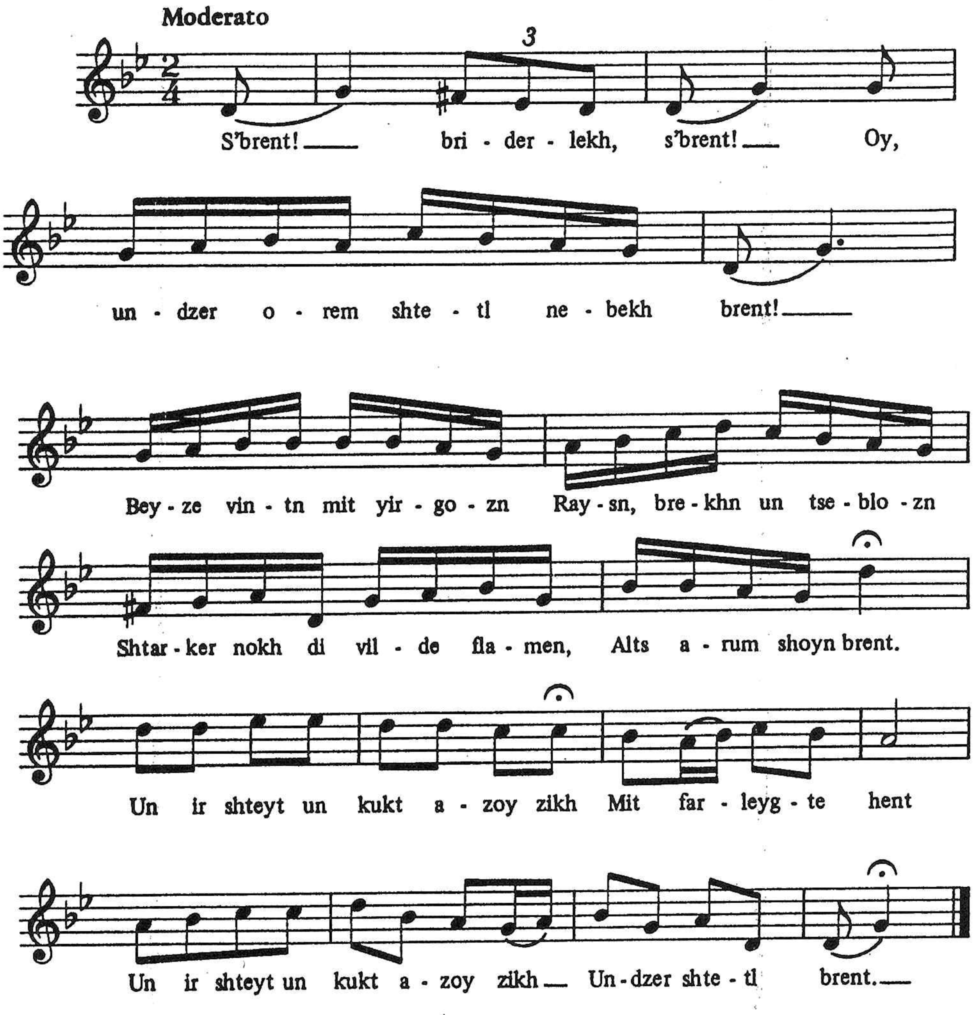

POPULAR SONG

Teaching copy

67 Fire!

MORDECAI GEBIRTIG

ס׳ברענט! ברידערלעך, ס׳ברענט!
אוי, אונדזער אָרעם שטעטל נעבעך ברענט!
בייזע ווינטן מיט ירגזון
רײַסן, ברעכן און צעבלאָזן
שטאַרקער נאָך די ווילדע פֿלאַמען,
אַלץ אַרום שוין ברענט.

צוזינג:
און איר שטייט און קוקט אַזוי זיך
מיט פֿאַרלייגטע הענט.
און איר שטייט און קוקט אַזוי זיך —
אונדזער שטעטל ברענט!

ס׳ברענט! ברידערלעך, ס׳ברענט!
אוי, אונדזער אָרעם שטעטל נעבעך ברענט!
ס׳האָבן שוין די פֿײַערצונגען
דאָס גאַנצע שטעטל אײַנגעשלונגען —
און די בייזע ווינטן הוזשען,
אונדזער שטעטל ברענט!

און איר שטייט און קוקט אַזוי זיך...

ס׳ברענט! ברידערלעך, ס׳ברענט!
אוי, עס קען חלילה קומען דער מאָמענט:
אונדזער שטאָט מיט אונדז צוזאַמען
זאָל אויף אַש אַוועק אין פֿלאַמען,
בלײַבן זאָל — ווי נאָך אַ שלאַכט,
נאָר פּוסטע, שוואַרצע ווענט!

און איר שטייט און קוקט אַזוי זיך...

ס׳ברענט! ברידערלעך, ס׳ברענט!
די הילף איז נאָר אין אײַך אַליין געווענדט.
אויב דאָס שטעטל איז אײַך טײַער,
נעמט די כּלים, לעשט דאָס פֿײַער,
לעשט מיט אײַער אייגן בלוט,
באַווײַזט, אַז איר דאָס קענט.

שטייט ניט, ברידער, אָט אַזוי זיך
מיט פֿאַרלייגטע הענט.
שטייט ניט, ברידער, לעשט דאָס פֿײַער —
אונדזער שטעטל ברענט!

Fire, brothers, fire!
Our poor town's on fire!
Raging, winds so full of anger
Shatter, scatter, tear asunder
Fanning the flames ever wilder
Everything's on fire!

While you stand there, looking on
With folded hand.
While you stand there, looking on
At the fire brand.

Fire, brothers, fire!
Our poor town's on fire!
The whole town's already devoured
By flaming tongues of force and power
And the wild wind howls and churns
As our shtetl burns.

While you stand there, looking on . . .

Fire, brothers, fire!
The dreaded moment may soon come
When the town with us included
Will be turned to flames and ashes
As after battle a city falls,
With empty, blackened walls.

While you stand there, looking on . . .

Fire, brothers, fire!
It all turns to you.
If you love your town,
Take pails, put out the fire,
Quench it with your own blood too.
Show what you can do!

Don't look and stand
With folded hand.
Brothers, don't stand round, put out the fire!
Our shtetl burns!

1936

טעקסט און מוזיק: מרדכי געבירטיג

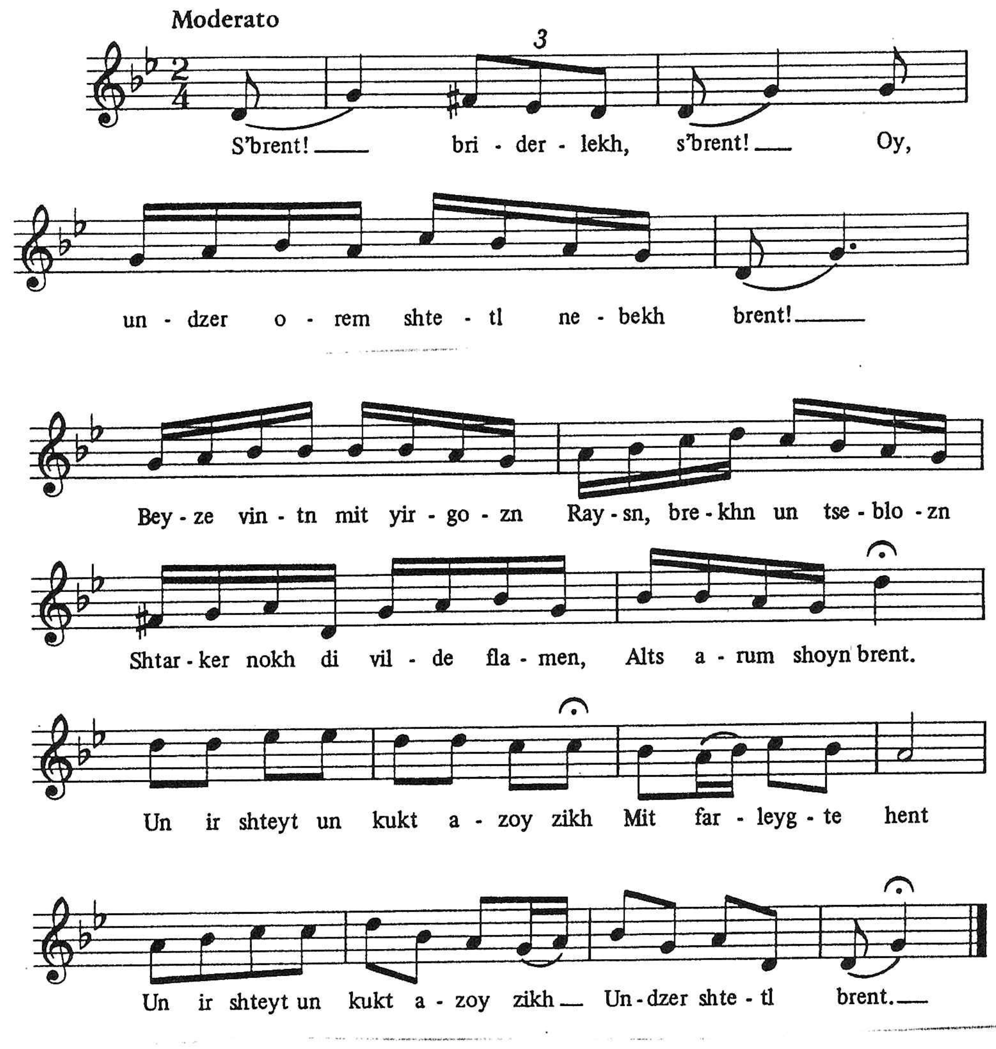

ROSKIES /

omit

Rivkele the Sabbath One

Rivkele, the Sabbath one,
In a factory toils,
Twists a strand into a strand,
Weaves a braided coil.
Oh, the gloomy ghetto
Stands there much too long.
And her heart with so much pain,
Rueful, so forlorn.

Her devoted Hershele
Gone, has gone away.
Since that fateful Saturday,
Since that time, that day
Sits in mourning Rivkele,
Mourns day and night,
Turns the wheel of her machine,
Thinking of her plight:

Where is he, my darling one,
Does he still live, where?
In the concentration camp
Is he slaving there?
Oh how dreadful is his lot,
How horrible is mine —
Since that fateful Saturday,
Since that day, that time.

Rivkele di shabesdike
Arbet in fabrik.
Dreyt a fodem tsu a fodem,
Flekht tsunoyf a shtrik.
Oy, di geto fintstere,
Doyert shoyn tsu lang.
Un dos harts azoy farklemt
Tut ir azoy bang.

Ir getrayer Hershele
Iz avek, nito,
Zint fun yenem shabes on,
Zint fun yener sho.
Iz fartroyert Rivkele,
Yomert tog un nakht,
Un atsind bayn redele
Zitst zi un zi trakht:

Vu iz er, mayn libinker,
Lebt er nokh khotsh vu?
Tsi in kontsentratsye-lager
Arbet shver on ru?
Oy, vi fintster iz im dort,
Biter iz mir do-
Zint fun yenem shabes on,
Zint fun yener sho.

רבֿקהלע די שבתדיקע
אַרבעט אין פֿאַבריק.
דרייט אַ פֿאָדעם צו אַ פֿאָדעם,
פֿלעכט צונויף אַ שטריק.
אוי די געטאָ פֿינצטערע,
דויערט שוין צו לאַנג,
און דאָס האַרץ אַזוי פֿאַרקלעמט,
טוט איר אַזוי באַנג.

איר געטרייַער הערשעלע
איז אַוועק, ניטאָ,
זינט פֿון יענעם שבת אָן,
זינט פֿון יענער שעה.
איז פֿאַרטרויערט רבֿקהלע,
יאָמערט טאָג און נאַכט,
און אַצינד בייַם רעדעלע,
זיצט זי און זי טראַכט:

וווּ איז ער, מייַן ליבינקער,
לעבט ער נאָך כאָטש וווּ?
צי אין קאָנצענטראַציע־לאַגער
אַרבעט שווער אָן רו?
אוי, ווי פֿינצטער איז אים דאָרט,
ביטער איז מיר דאָ —
זינט פֿון יענעם שבת אָן,
זינט פֿון יענער שעה.

Peysakh Kaplan (Bialystok Ghetto)

Yisrolik ישׂראליק

נו קויפֿט זשע פּאַפּיראָסן,
נו קויפֿט זשע סאַכאַרין,
געוואָרן איז הייַנט סחורה ביליק ווערט.
אַ לעבן פֿאַר אַ גראָשן,
אַ פּרוטה — אַ פֿאַרדינסט —
פֿון געטאָ־הענדלער האָט איר דאָך געהערט.

כ'הייס ישׂראליק
איך בין דאָס קינד פֿון געטאָ,
כ'הייס ישׂראליק
אַ הפֿקרדיקער יונג.
כאָטש פֿאַרבליבן גאָלע נעטאָ
דערלאַנג איך אַלץ נאָך
אַ סוויסטשע און אַ זונג!

אַ מאַנטל אָן אַ קראַגן,
תחתונים פֿון אַ זאַק,
קאַלאָשן האָב איך, — ס'פֿעלן נאָר די שיך.
און ווער עס וועט נאָר וואַגן
צו לאַכן, אוי אַ סך —
דעם וועל איך נאָך ווייַזן ווער בין איך!

כ'הייס ישׂראליק...

ניט מיינט מיך האָט געבוירן
די הפֿקרדיקע גאַס —
בייַ טאַטע־מאַמע אויך געווען אַ קינד.
כ'האָב ביידן אָנגעוואָרן,
ניט מיינט עס איז אַ שפּאַס,
כ'בין געבליבן, ווי אין פֿעלד דער ווינט.

כ'הייס ישׂראליק,
נאָר ווען קיינער זעט ניט
וויש איך שטיל זיך
פֿון אויג אַראָפּ אַ טרער.
נאָר פֿון מייַן טרויער —
בעסער אַז מען רעדט ניט,
צו וואָס דערמאָנען
און מאַכן ס'האַרץ זיך שווער.

Nu koyft zhe papirosn,
Nu koyft zhe sakharin,
Gevorn iz haynt skhoyre bilik vert.
A lebn far a groshn,
A prute-a fardinst -
Fun geto-hendler hot ir dokh gehert.

Kh'heys Yisrolik
Ikh bin dos kind fun geto,
Kh'heys Yisrolik
A hefkerdiker yung.
Khotsh farblibn gole-neto
Derlang ikh alts nokh
A svistshe un a zung!

A mantl on a kragn,
Takhtoynim fun a zak,
Kaloshn hob ikh,-s'feln nor di shikh.
Un ver es vet nor vagn
Tsu lakh, oy, a sakh -
Dem vel ikh nokh vayzn ver bin ikh!

Kh'heys Yisrolik...

Nit meynt mikh hot geborn
Di hefkerdike gas-
Bay tate-mame oykh geven a kind.
Kh'hob beydn ongevorn,
Nit meynt es iz a shpas,
Kh'bin geblibn vi in feld der vint.

Kh'heys Yisrolik,
Nor ven keyner zet nit
Vish ikh shtil zikh
Fun oyg arop a trer.
Nor fun mayn troyer -
Beser az men redt nit,
Tsu vos dermonen
Un makhn s'harts zikh shver.

Hey, come and buy tobacco,
Come buy my saccharin,
These days the stuff is selling cheap as dirt.
A life for just a penny,
One cent is what I earn —
About the ghetto peddler have you heard?

I'm called Yisrolik,
A kid right from the ghetto;
I'm called Yisrolik,
A reckless kind of guy.
Though I'm left with less than nothing,
Still a whistle and song is my reply!

A coat without a collar,
A shirt made from a sack;
I have galoshes - haven't got the shoes.
Whoever finds this funny,
Whoever dares to laugh -
I'll show them that I'm not one to abuse!

I'm called Yisrolik...

Don't think the gutter spawned me,
Don't think I have no claim -
A mother and a father loved me too.
Both were taken from me,
It's useless to complain,
But like the wind I'm lonely, it is true.

I'm called Yisrolik,
And when no one is looking,
From my eyes
I wipe away a tear.
But this anguish -
Is not for speaking,
Why remember,
How much can one heart bear?

This song was first presented at the second public theatre performance in the Vilno ghetto in February, 1942. Words are by Leyb Rozental (See note about author in *Ikh Benk Aheym*). Composer Misha Veksler (1907-1943), the conductor of the Jewish theatre orchestra in the Vilno ghetto, met his death during the liquidation of the ghetto in September, 1943.

DREMLEN FEYGL AF DI TSVAYGN

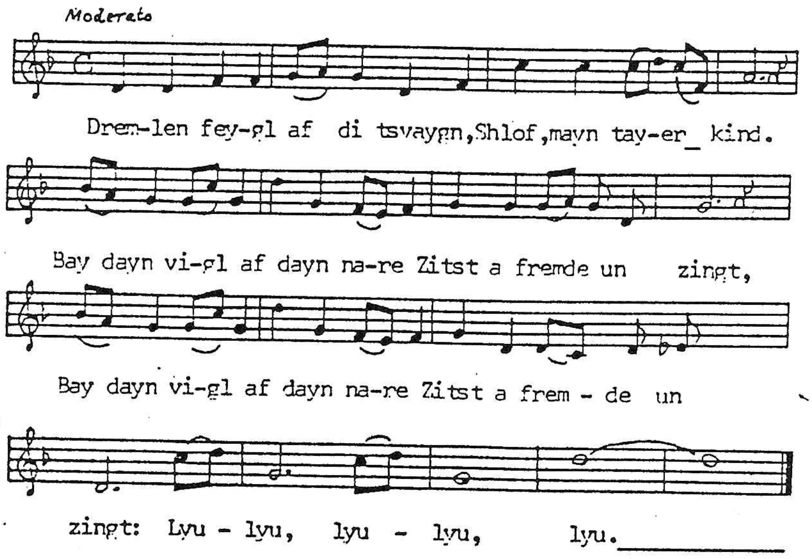

Dremlen feygl af di tsvaygn,
Shlof, mayn tayer kind.
Bay dayn vigl, af dayn nare
Zitst a fremde un zingt:
Lyu-lyu, lyu-lyu, lyu.

Siz dayn vigl vu geshtanen
Oysgeflokhtn fun glik,
Un dayn mame, oy dayn mame,
Kumt shoyn keyn mol nit tsurik.
Lyu-lyu, lyu-lyu, lyu.

Kh'hob gezen dayn tatn loyfn
Unter hogl fun shteyn,
Iber felder iz gefloygn
Zayn faryosemter geveyn.
Lyu-lyu, lyu-lyu, lyu.

Birds are drowsing on the branches.
Sleep, my darling child.
At your cradle, in the field,
A stranger sits and sings.

Once you had another cradle
Woven out of joy,
And your mother, oh your mother
Will never more come by.

I saw your father fleeing
Under the rain of countless stones,
Over fields and over valleys
Flew his orphaned cry.

Leah Rudnitski
(Vilna Ghetto)

22. ביים געטאָ־טויערל

ביים געטאָ־טויערל ברענט א פֿייערל
און די שרעק איז גרויס,
עס גייען יידעלעך פֿון די בריגאַדעלעך,
פֿון יעדן גיסט זיך שווייס.

צי זאָל איך בלייבן שטיין,
צי זאָל איך ווייטער גיין,
איך ווייס נישט, ווען און ווו.
דער קאָמענדאַנטעלע אין גרינעם מאַנטעלע
ער נעמט דאָך אַלעס צו...

געלט א בײטעלע,
האָלץ א שײַטעלע,
ער נעמט דאָך אַלעס צו,
מילך א קענדעלע,
שפּעק א פֿענדעלע,
ער לאָזט דאָך נישט צו רו.

חבֿר מיטן שטריף, ו)
איך בין אינגאַנצן טרייף
דורכגיין דעם קאָנטראָל.
פֿאַר דעם ביסל שרעק
קריגסט א קילאָ שפּעק
און מאָרגן נאָך אַמאָל.

שטעלט זיך אויס צו פֿיר
און דו לעבן מיר,
שטופּ זיך נישט פֿון זײַט,
דו גיי צום רעכטן גוי,
„שיטאַס יאו טוואַרקאַי" —
געמאַכט א לעבל ברויט.

אברהם אַקסעלראָד
אומגעקומען אין קאָוונער געטאָ

79 Avrom Akselrod

Sung to the tune of Afn pripetshik brent a fayerl.

At the Ghetto Gate°

At the ghetto gate
A fire flames.
Search is the worst yet.
Jews parade back
From the work brigades
Dripping buckets of sweat.

Should I go on ahead
Or stand still instead?
I'm not sure what to do.
The little commander
Decked out in green
Takes everything from you.

A stick of firewood,
Money in a wad,
God, he takes it all!
Milk from the can,
Lard from the pan,
Jews, it's awful.

Friend at the gate, listen,
I'm not all that clean.
Help me make it through,
Get me past the guard,
You'll get a kilo of lard
And more tomorrow too.

"Line up in fours!
You—stand over here
by me. Don't run away!"
Find the right goy—
"This one's OK"—
A loaf of bread for you today.

(Kovno Ghetto)

YA'ALES [YA'ALEH VEYAVO]

Avrom Akselrod, 1942

Zog mir, zog mir du geto-yidl,
Ver shpilt in geto dos ershte fidl?
Ver fun di ya'ales mer oder veynik
Vil do regirn punkt vi a kenig?

Tumbala, tumbala, shpil geto-yidl,
Shpil mir fun yidishe ya'ales a lidl--
Fun ale shefn un inspektorn
Vos zenen in geto mentshn gevorn...

Ver fun di ya'ales ken a karte gebn
Un a shayn tsu blaybn lebn?
Un vifl darf men derfar batsoln,
Kedey a brigade a gute tsu hobn?

Tumbala, tumbala, shpil geto-yidl...

Far vos esn ya'ales vayse gebeks,
Vareme beygelekh, bulkes un keks?
Un farbrengen gemitlekh bay muzik un bay kortn
Un fayern "yontoyvim" bay emese tortn?

Tumbala, tumbala, shpil geto-yidl...

Tsi hobn ven ya'ales gearbet afn aerodrom
Mit a hak, mit a lopete oder mit a lom?
Efsher voltn zey farshtanen undzere ya'ales
Far vos di oreme mase shtelt azelkhe shayles?

Tunmbala, tumbala, shpil geto-yidl...

Ver darf di kontsertn, ven der troyer iz groys
Un s'pishtshet der hunger in dem ormen hoyz?
Farzorgt zey beser mit "yushnik" a teler
Un hert oyf tsu praven do ya'alishe beler...

Ya'ales°

Tell me, oh tell me, you ghetto Jew,
Who plays first fiddle here, just who?
And which of the big shots in the ghetto gang
Hands out orders just like a king?

Tumbala, tumbala, play on, ghetto Jew.
Play me a song of the Jewish Who's Who.
Of all the inspectors and bosses
The ghetto has raised up from the masses.

Which of the big shots has a card to give
And a permit to keep you alive?
And just how much must you pay
For the privilege of an easy work brigade?

Tumbala, tumbala . . .

Why does the top brass have white rolls to eat,
Warm bagels, fresh buns and rolls that are sweet?
How can they glory in music and poker stakes
And live it up with honest-to-goodness cakes?

Tumbala, tumbala . . .

Have the big shots ever slaved at the airport
With an axe, a shovel or a crowbar?
Maybe then they might give an ear to our moans
How us poor folk have all these questions.

Tumbala, tumbala . . .

Who needs concerts when so great are our sorrows
And hunger whines in the poor man's house?
Far better we all have soup in our bowls
And you stop with your ritzy carnivals.

Kovno ghetto, circa 1942

דער מחַבר אונבאַקאַנט

15. האָט זיך מיר די שיך צעריסן

האָט זיך מיר די שיך צעריסן,
ווי צו מײַנע יאָרן!
די קראַגנס האָט מען אונדז אָפּגעריסן,
ווער איך דאָך פֿאַרפראָרן.
טאַנץ, טאַנץ, טאַנץ
אַביסעלע מיט מיר!
אוי, איר גרויסע פֿרעסטעלעך,
איר קומט דאָך פון סיביר.

געלע שײַנען, ראָזע שײַנען,
אלערליי קאָלירן:
ווען וועל איך מיין ווײַבל זלאטע
צו זיך אהיים שוין פירן?
טאַנץ, טאַנץ, טאַנץ
אַ ביסעלע מיט מיר!
האָסטו אַ געלן שיין,
האָב איך חתונה מיט דיר.

ברויט אַפּן סענטימעטער,
האָלץ אַפּן דעקאָ,
האָט אונדז פארזאָרגט דער יידנראט,
דער יידנראט פון געטאָ,
טאנץ, טאנץ, טאנץ
אביסעלע מיט מיר!
האָסטו אַ געלן שיין.
האָב איך חתונה מיט דיר.

WOE IS ME

My shoes they are shot,
And my collar, alas,
Has been ripped from my coat.
I'm freezing my ass.
Dance, dance, come dance a bit with me.
Oh you miserable cold winds,
You're from Siberia, I see.

Yellow passes, pink passes,
Every color under heaven.
When can I bring Zlate my wife
back home once more? How soon?
Dance, dance, come dance with me a bit.
You got a yellow pass,
I'll marry you in a minute.

Centimeters of bread,
Decimeters of wood,
Furnished by the Judenrat,
The Getto Judenrat.
Dance, dance, come dance with me a bit.
You got a yellow pass,
I'll marry you in a minute.

Anonymous (Vilna Ghetto)

Yugnt-Himen — יוגנט־הימען

אונדזער ליד איז פול מיט טרויער
דרייסט איז אונדזער מונטער־גאַנג
כאָטש דער שׂונא וואַכט בײַם טויער, —
שטורעמט יוגנט מיט געזאַנג:

יונג איז יעדער, יעדער, יעדער ווער עס וויל נאָר.
יאָרן האָבן קיין באַטײַט.
אַלטע קענען, קענען, קענען אויך זײַן קינדער
פון אַ נײַער, פרײַער, צײַט.

ווער עס וואָגלט אום אויף וועגן,
ווער מיט דרייסטקייט ס'שטעלט זײַן פוס,
ברענגט די יוגנט זיי אַנטקעגן
פונעם געטאָ אַ גערוס.

יונג איז יעדער...

מיר געדענקען אַלע שׂונאים,
מיר דערמאָנען אַלע פרײַנד,
אייביק וועלן מיר פאַרבינדן
אונדזער נעכטן מיטן הײַנט.

יונג איז יעדער...

קלײַבן מיר צונויף די גלידער,
ווידער שטאָלן מיר די ריי.
גייט אַ בויער, גייט אַ שמידער, —
לאָמיר אַלע גיין מיט זיי...

יונג איז יעדער...

Our song is filled with grieving, -
Bold our step, we march along,
Though the foe the gateway's watching, -
Youth comes storming with their song:

Young are they, are they, are they
whose age won't bind them,
Years don't really mean a thing,
Elders also, also, also, can be children
In a newer, freer spring.

Those who roam upon the highways,
Those whose step with hope is strong,
From the ghetto youth salutes them
And their greetings send along.

Young are they. . .

We remember all our tyrants,
We remember all our friends,
And we pledge that in the future
Our past and present blend.

Young are they. . .

So we're girding our muscles,
In our ranks we're planting steel,
Where a blacksmith, builder marches, -
We will join them with our zeal!

Young are they. . .

This song written by S. Kaczerginski (see note about author in *Friling)*. was dedicated to the children's and youth club in the Vilno ghetto. Composer is Bayse Rubin who is believed to have survived the war.

86 Hirsh Glik

שטיל די נאַכט איז אויסגעשטערנט
און דער פראָסט — ער האָט געברענט;
צי געדענקסטו ווי איך האָב דיך געלערנט
האַלטן אַ שפּײַער אין די הענט.

אַ מויד, אַ פעלצל און אַ בערעט,
און האַלט אין האַנט פעסט אַ נאַגאַן,
אַ מויד מיט אַ סאַמעטענעם פּנים
היט אָפּ דעם שׂונאס קאַראַוואַן.

געצילט, געשאָסן און געטראָפן
האָט איר קליינינקער פּיסטויל,
אַן אויטאָ אַ פולינקן מיט וואָפן
פאַרהאַלטן האָט זי מיט איין קויל.

פאַר טאָג פון וואַלד אַרויסגעקראָכן,
מיט שניי־גירלאַנדן אויף די האָר,
געמוטיקט פון קליינינקן נצחון
פאַר אונדזער נײַעם, פרײַען דור.

Silence, and a Starry Night

Silence, and a starry night
Frost crackling, fine as sand.
Remember how I taught you
To hold a gun in your hand?

In fur jacket and beret,
Clutching a hand grenade,
A girl whose skin is velvet
Ambushes a cavalcade.

Aim, fire, shoot—and hit!
She, with her pistol small,
Halts an autoful,
Arms and all!

Morning, emerging from the wood,
In her hair a snow carnation.
Proud of her small victory
For the new, free generation!

This song was written by Hirsh Glik (1922-1944) in 1942 after partisans blew up a German convoy of trucks. A member of the literary group of young poets, Yungvald, before the war, Glik was imprisoned in a concentration camp in Estonia and was killed by the Germans in 1944. Composer unknown.

Yugnt-Himen יוגנט־הימען

אונדזער ליד איז פול מיט טרויער
דרייסט איז אונדזער מונטער־גאַנג
כאָטש דער שׂונא וואַכט בײַם טויער, —
שטורעמט יוגנט מיט געזאַנג:

יונג איז יעדער, יעדער, יעדער ווער עס וויל נאָר,
יאָרן האָבן קיין באַטײַט.
אַלטע קענען, קענען, קענען אויך זײַן קינדער
פון אַ נײַער, פרײַער, צײַט.

ווער עס וואָגלט אום אויף וועגן,
ווער מיט דרייסטקייט ס׳שטעלט זײַן פוס,
ברענגט די יוגנט זיי אַנטקעגן
פונעם געטאָ אַ גערוס.

יונג איז יעדער...

מיר געדענקען אַלע שׂונאים,
מיר דערמאָנען אַלע פרײַנד,
אייביק וועלן מיר פאַרבינדן
אונדזער נעכטן מיטן הײַנט.

יונג איז יעדער...

קלײַבן מיר צונויף די גלידער,
ווידער שטאָלן מיר די ריי.
גייט אַ בויער, גייט אַ שמידער, —
לאָמיר אַלע גיין מיט זיי...

יונג איז יעדער...

Our song is filled with grieving, -
Bold our step, we march along,
Though the foe the gateway's watching, -
Youth comes storming with their song:

Young are they, are they, are they
whose age won't bind them,
Years don't really mean a thing,
Elders also, also, also, can be children
In a newer, freer spring.

Those who roam upon the highways,
Those whose step with hope is strong,
From the ghetto youth salutes them
And their greetings send along.

Young are they. . .

We remember all our tyrants,
We remember all our friends,
And we pledge that in the future
Our past and present blend.

Young are they. . .

So we're girding our muscles,
In our ranks we're planting steel,
Where a blacksmith, builder marches, -
We will join them with our zeal!

Young are they. . .

This song written by S. Kaczerginski (see note about author in *Friling)*. was dedicated to the children's and youth club in the Vilno ghetto. Composer is Bayse Rubin who is believed to have survived the war.

86 Hirsh Glik

Silence, and a Starry Night

שטיל די נאַכט איז אויסגעשטערנט
און דער פֿראָסט — ער האָט געברענט;
צי געדענקסטו ווי איך האָב דיך געלערנט
האַלטן אַ שפּײַער אין די הענט.

אַ מויד, אַ פעלצל און אַ בערעט,
און האַלט אין האַנט פעסט אַ נאַגאַן,
אַ מויד מיט אַ סאַמעטענעם פּנים
היט אָפּ דעם שׂונאס קאַראַוואַן.

געצילט, געשאָסן און געטראָפן
האָט איר קליינינקער פּיסטויל,
אַן אויטאָ אַ פולינקן מיט וואָפן
פאַרהאַלטן האָט זי מיט איין קויל.

פאַר טאָג פון וואַלד אַרויסגעקראָכן,
מיט שניי־גירלאַנדן אויף די האָר,
געמוטיקט פון קליינינקן נצחון
פאַר אונדזער נײַעם, פרײַען דור.

Silence, and a starry night
Frost crackling, fine as sand.
Remember how I taught you
To hold a gun in your hand?

In fur jacket and beret,
Clutching a hand grenade,
A girl whose skin is velvet
Ambushes a cavalcade.

Aim, fire, shoot—and hit!
She, with her pistol small,
Halts an autoful,
Arms and all!

Morning, emerging from the wood,
In her hair a snow carnation.
Proud of her small victory
For the new, free generation!

This song was written by Hirsh Glik (1922-1944) in 1942 after partisans blew up a German convoy of trucks. A member of the literary group of young poets, Yungvald, before the war, Glik was imprisoned in a concentration camp in Estonia and was killed by the Germans in 1944. Composer unknown.